

INOVATÍVNE METÓDY A ICH REALIZÁCIA V POTRAVINÁRSKOM PRIEMYSLE – MODELOVÝ PRÍPAD

Milan MAJERNÍK - Štefan MAJERNIK

INNOVATIVE METHODS AND THEIR IMPLEMENTATION IN THE FOOD INDUSTRY - A MODEL CASE

METES

Motivation - Education - Trust - Environment - Safety 2020

ABSTRAKT

Vyspelé ekonomiky sa v súčasnosti nachádzajú vo fáze prechodu od industriálnej spoločnosti k spoločnosti digitálnej. Informácie a vedomosti vytvárajú dnes rebríček najvyspelejších krajín a ekonomik prenesene cez ich produktivitu a výkonnosť. Po preštudovaní si histórie možno nájsť paralelu medzi orientáciou ekonomiky a svetovými trendmi. Analogicky je teda nová ekonomika súčasnosti tokom inovácií a adaptácie. Je to ekonomika inovácií, informácií ktoré premietajú sa do všetkých odvetví aj do potravinárskeho priemyslu.[2]. Rozvoj inováčných technológií spracovania potravinových výrobkov, zodpovedajúcich kritériám integrovanej prevencie, nadväzuje na Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o siedmom rámcovom programe Európskeho spoločenstva v oblasti výskumu, technického rozvoja a demonštračných činností.

KLÚČOVÉ SLOVÁ : ekonomika zmien, inovácie, tvorba hodnoty, tvorivosť, konkurencieschopnosť, potravinársky priemysel

ABSTRACT

Advanced economies are currently in the transition phase from an industrial society to a digital society. Today, information and knowledge create a ranking of the most developed countries and economies, transferred through their productivity and performance. After studying history, one can find a parallel between the orientation of the economy and world trends. By analogy, the new economy today is a flow of innovation and adaptation. It is an economy of innovation, information that is reflected in all sectors and in the food industry[2]. The development of innovative food processing technologies meeting the criteria for integrated prevention follows on from the Proposal for a Decision of the European Parliament and of the Council concerning the Seventh Framework Program of the European Community for research, technological development and demonstration activities.

KEY WORDS: economics of change, innovations, value creation, creativity, competitiveness, food industry

JEL Classification : L66

ÚVOD

Rozvoj inováčných technológií spracovania potravinových výrobkov, zodpovedajúcich kritériám integrovanej prevencie, nadväzuje na Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o siedmom rámcovom programe Európskeho spoločenstva v oblasti výskumu, technického rozvoja a demonštračných činností. Je zrejmé, že rozvoj inováčných a environmentálnych technológií spracovania potravinových výrobkov sa bude zameriavať najmä na:

- postupnú aplikáciu bezodpadových technológií vo všetkých odboroch potravinárskeho priemyslu, ktoré sa stanú nevyhnutnosťou na splnenie stále prísnejších štandardov životného prostredia,
- využitie výsledkov výskumu a vývoja formou spoločných štátnych a súkromných investícií na tvorbu a realizáciu nových poznatkov a technológií s orientáciou na výroby racionálnej výživy,
- využitie technológií v jednotlivých výrobných odvetviach -environmentálne šetrné výrobné techniky a technológie budú podmienkou naplnenia požiadaviek integrovanej prevencie a obmedzovania znečistenia životného prostredia. Vyznačujú sa značnou investičnou a prevádzkovou nákladovosťou (VLACHYNSKÝ, 2003) [3]

CIEĽ

Autori vytvorili modelové prípady na ktorých môžu poukázať inovačný potenciál a konkurenčnú výhodu na mieru inovácie pre mikro, malé, stredné a veľké podniky ako predpoklady kvalifikovanej expanzie inovácií v odvetví potravinárskeho priemyslu.

PRACOVNÉ METODOLÓGIE A SKÚŠOBNÉ METÓDY

Na dosiahnutie cieľa článku sa používa kombinácia niekoľkých vedeckých prístupov, metód a nástrojov, ktoré umožňujú skúmať objekty a procesy v ich zložitosti. Zvolené metódy práce vychádzajú z témy príspevku a stanoveného cieľa. Používa sa niekoľko vedeckých metód, teoretických aj empirických. Východiskovým bodom je analýza súčasného stavu problému v teoretickej definícii jednotlivých aspektov. Autori použili metódy: štatistické údaje, analyticko – syntetickú metódu a SWOT analýzu.

DISKUSIA A VÝSLEDKY

1.Predpoklady kvalifikovanej expanzie inovácií v odvetví potravinárskeho priemyslu

Modelový prípad v potravinárskom priemysle na základe vplyvu inovácií na výkonnosť a konkurencieschopnosť podniku.

Modelový prípad je spracovaný podľa definície EÚ o rozdelení podnikov:

Tabuľka 1 : Rozdelenie podnikov podľa smernice EÚ

Druhy podnikov	Počet zamestnancov	Majetok	Obrat
Mikro podnik	< 10	≤ 2	≤ 2
Malý podnik	<50	≤ 10	≤ 10
Stredný podnik	<250	≤ 50	≤ 50
Veľký podnik	> 250	> 50	> 50

Zdroj : Nová definícia malých a stredných podnikov, Európske komisia 2006

1.1 Postavenie inovácií v procese tvorby hodnoty

1) Proces tvorby hodnoty

Význam inovácie v procese tvorby hodnoty možno ponímať z dvoch základných hľadísk:

- 2) a/ z hľadiska tvorby konkurenčnej výhody podniku (Tidd, 2007) [2]
b / z pohľadu zvyšovania produktivity podniku
- 3) Využitie produktov IKT
- 4) Inovačné aktivity - tvorba hodnoty a rast produktov
- 5) Z hľadiska postavenia odvetvia
- 6) Úlohy inovácií a konkurencieschopnosti (Adler a Kwon 2002) [1]
- 7) Podnikové kompetencie a inovácie
- 8) Východiskové podmienky inovácií

1.2 Modelový prípad

Modelový prípad – predmetom skúmania boli špecifiká spôsobené podstatou a spôsobom realizácie vedecko-technického rozvoja v potravinárskom priemysle. Členenie uvádzame z nasledovných hľadísk:

- nové výrobky vyrábané za účelom zvyšovania efektívnosti a hospodárnosti, podpora predaja,
- dôraz na ekologické výroby a technológie,
- inovačné procesy v smere zvyšovania záujmu spotrebiteľa,
- nutnosť rešpektovať pravidlá racionálnej výživy ale aj stravovacích zvyklostí zákazníkov,
- inovácie ako praktické prenesenie ideí do nových produktov (výrobkov, služieb), procesov, systémov a vzťahov,
- vecné vymedzenie inovácií – výrobkové, procesné (technologické), produktové, manažérske inovácie,
- inovácie z hľadiska – marketingu, kvality, prognózovania,
- akosť, medzinárodná normalizácia akosti, certifikácia,
- systém manažerstva kvality.

Tabuľka 1.2.1: Vedecko-technologický rozvoj v potravinárskom priemysle

Typ podniku	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Malý podnik	Áno	Áno	Áno	----	----	----	Áno	Áno	Áno
Stredný podnik	Áno	Áno	Áno	Áno	Áno	Áno	Áno	Áno	Áno
Veľký podnik	----	Áno	Áno	Áno	Áno	Áno	Áno	Áno	Áno

Zdroj : Vlastné spracovanie

Zhodnotenie výsledkov k modelovému prípadu

V tabuľke č.1.2.1 popisujeme špecifikácie spôsobené podstatou a spôsobom realizácie vedecko-technologického rozvoja v potravinárskom priemysle podľa typov podnikov, konštatujeme že realizácia vedecko-technologického rozvoja v potravinárskom podniku je determinovaná typom podniku.

Zhodnotenie výsledkov k modelovým prípadom

Na základe výskumu môžeme sformulovať návrhy a odporúčania na uplatnenie inovácií podľa jednotlivých činností, ktoré zabezpečujú výkonnosť podniku, a konštatujeme nasledovné:

- uplatňovanie inovácií je rozdielne v podnikoch podľa činností ktoré zlepšujú celkovú výkonnosť podniku v súlade s cieľmi a opatreniami a príslušnými právnymi predpismi EÚ a zároveň nie je možné všetky činnosti uplatniť a realizovať vo všetkých typoch podnikov,
- využitie a realizovanie hygienicko-sanitačných režimov, výpočtovej techniky, rekonštrukcie a modernizácie objektov výrobných prevádzok je možné u všetkých typov podnikov.

Môžeme konštatovať že modelový prípad poukázal na: proces inovácií, druh inovácií, zavádzanie inovatívnych technológií je determinovaný pre potreby potravinárskeho priemyslu. Modelové prípady skúmali a hľadali odpoveď na predpoklady kvalifikovanej expanzie inovácií v odvetví potravinárskeho priemyslu. Predpoklady kvalifikovanej expanzie inovácií boli skúmané z viacerých pohľadov. Ich rozsah považujeme za dostatočne rozsiahly a vypovedajúci

1.3 SWOT analýza pre jednotlivé typy podnikov

V súvislosti s hodnotením inovačného procesu na výkonnosť a konkurencieschopnosť v jednotlivých typoch podnikov (mikro a malý podnik, stredný podnik a veľký podnik) sme pre každý typ vypracovali SWOT analýzu. Vychádzali sme zo štandardnej stupnice 10 bodového hodnotenia, pričom najnižšiu váhu má argument ohodnotený 1 bodom a najvyššiu váhu má argument ohodnotený 10 bodmi (tab.1.3.1,1.3.2,1.3.3).

Tabuľka 1.3.1: SWOT analýza pre mikro a malé podniky

Silné stránky / Mikro a malý podnik /	Body	Slabé stránky	Body
Súkromné väčšinou rodinné firmy pokračovanie v rodinnej tradícii – v súkromnom podnikaní	9	Závislosť na regionálnych, miestnych odberateľoch	8
Rozsah činnosti – regionálny –rešpektuje stravovacie návyky, zvláštnosti daného regiónu	8	Dodržiavanie hygienických, veterinárnych a legislatívnych podmienok EU	9
Silné postavenie a obchodná značka na regionálnom- miestnom trhu SR	8	Fluktuácia pracovnej sily	7
Kvalita vyrábaných produktov – rodinné know – how, tradícia	8	Kvalita marketingu	8
Výroba – distribúcia – predaj cez vlastnú predajňu	7		
Bližší prístup, vzťah k zákazníkovi – priamy kontakt so zákazníkom	7		
SPOLU	47	SPOLU	32
Príležitosti		Ohrozenia	
SR ako člen EU možnosť i pre malý podnik presadenie sa na trh EU a ich rozšírenie – iba v určitom špecifickom sortimente – produkte (výrobku)	7	Vstup cudzích výrobcov a výrobkov na regionálny trh	8
Získanie a rozšírenie trhov v regióne prípadne i v obchodných reťazcoch - vo vybraných sortimentoch výrobkov	8	Administratívna, časová, finančná náročnosť nových procesov	8
Rozšírenie sortimentu výrobkov na regionálnych tradíciách	8	Cenová politika konkurencie	8
Možnosť čerpať fondy EU	8	Kúpyschopnosť obyvateľov SR	9
Skvalitniť vzťah – výroba- kvalita –tradícia- know – how - zákazník	7		
Možnosť využitia vplyvu inovácií na proces tvorby hodnoty	7		
SPOLU	45	SPOLU	33

Tabuľka 1.3.2: SWOT analýza pre stredné podniky

Silné stránky / Stredný podnik /	Body	Slabé stránky	Body
Ekonomicky stabilný podnik podľa ukzaovateľov finančnej analýzy (zadlženosť, rentabilita)	8	Závislosť na veľkých odberateľoch – obchodných reťazcov i nezávislého trhu	8
Rozsah činnosti . výrobná a obchodná činnosť- ich rozsah	8	Dodržiavanie hygienických, veterinárnych a legislatívnych podmienok EU	8
Dostupná surovínová základňa – rešpektované a uznávané dodávateľské vzťahy	7	Fluktuácia pracovnej sily	7
Kvalita produktov – vyznamenania a ocenenia	9	Marketingové aktivity pre rozšírenie segmentu zákazníkov	7
Cenová pružnosť – prijateľné ceny	8		
Postavenie na trhu SR	9		
SPOLU	49	SPOLU	30
Príležitosti		Ohrozenia	
SR ako člen EU možnosť pre stredný podnik presadenie sa na trhov EU a ich rozšírenie	8	Vstup zahraničných výrobcov a výrobkov na trh SR z EU	8
Získanie a rozšírenie trhov v obchodných reťazcoch i v menších odberateľov	8	Administratívna, časová, finančná náročnosť nových procesov	8
Rozšírenie sortimentu výrobkov vlastnej výroby	8	Cenová politika konkurencie	8
Možnosť čerpať fondy EU	8	Kúpyschopnosť obyvateľov SR	9
Využívanie ekologicky priaznivej technológie zo strany EU	7		
Väčšia možnosť využitia vplyvu inovácií na výkonnosť a konkurencieschopnosť podniku	8		
SPOLU	47	SPOLU	33

Tabuľka 1.3.3: SWOT analýza pre veľké podniky

Silné stránky / Veľký podnik /	Body	Slabé stránky	Body
Ekonomicky stabilný podnik	8	Závislosť na veľkých odberateľoch – obchodných reťazcov	8
Rastový potenciál podniku – rozsah výroba	8	Dodržiavanie hygienických, veterinárnych a legislatívnych podmienok EU	8
Silné postavenie a obchodná značka na trhu SR	9	Fluktuácia pracovnej sily	7
Profesionálny a odborný manažment	8		
Vysoký stupeň zabezpečenia odbytu zmluvnými vzťahmi	7		
Sieť vlastných obchodných predajní	7		
SPOLU	47	SPOLU	23
Príležitosti		Ohrozenia	
SR ako člen EÚ možnosť pre veľký podnik presadenie a rozšírenie sa na trhov EÚ	7	Vstup zahraničných výrobcov a výrobkov na trh SR z EÚ	8
Získanie a rozšírenie trhov v obchodných reťazcoch - veľkých odberateľoch	7	Stabilita ekonomiky SR – dopady finančnej krízy, embárg a pod. a ich zvládnutie	8
Možnosť expandovať na nové trhy – trhy tretích krajín	7	Cenová politika konkurencie	8
Možnosť čerpať fondy EÚ	8	Kúpyschopnosť obyvateľov SR	9
Rast kvalifikovanosti pracovníkov – nové pracovné miesta	7		
Väčšia možnosť využitia vplyvu inovácií na výkonnosť a konkurencieschopnosť podniku	8		
SPOLU	44	SPOLU	33

1.4 Kritéria použité pri hodnotení inovačného potenciálu podniku

Na základe praktickej aplikácie na konkrétnych podnikov potravinárskeho priemyslu navrhujeme nasledujúce ekonomické kritéria na hodnotenie inovačného potenciálu podniku:

- Dlhodobý hmotný majetok
- Tržby z predaja vlastných výrobkov a služieb
- Pridaná hodnota
- Počet zamestnancov

Tabuľka 1.4 : Návrh ekonomických kritérií na hodnotenie inovačného potenciálu podniku / vybrané roky /

Ekonomické kritérium	Rok 20xx	Rok 20xx	Rok 20xx	Rok 20xx
Dlhodobý hmotný majetok (tis. EUR)				
Tržby z predaja vlastných výrobkov a služieb (tis. EUR)				
Pridaná hodnota (tis. EUR)				
Počet zamestnancov (počet)				

Zdroj : Súvaha, Výkaz ziskov a strát za roky : vybrané roky – 20xx,20xx,20xx,20xx

Uvedené ukazovatele sú aj kritériom na čerpanie prostriedkov z Európske únie, žiadateľ musí preukázať „ Ekonomickú životaschopnosť „ , či vie generovať nárast tržieb a rast pridanej hodnoty. Uvedené ukazovatele vieme efektívne zmerať majú výstup v účtovníctve spoločností nie je treba používať zložité výpočty.

1. Dlhodobý hmotný majetok

Ukazovatele aktivity – charakterizujú hospodárenie s aktívami, t.j. majetkom podniku. Vyjadrujú ako podnik aktívne využíva prostriedky vložené do podnikania:

- dobu obratu, počas ktorej je majetok viazaný v určitej forme, t.j. za aký čas sa zmení z jednej formy na druhú,
- počet obrátok príslušného druhu majetku za zvolený časový interval – obrat
- Ukazovatele aktivity sa môžu viazať na:
- majetok spolu - neobežný majetok – zásoby - pohľadávky

2. Tržby z predaja vlastných výrobkov a služieb

Uvedené ukazovatele majú výstup v účtovníctve spoločností v súvahe a výkaze ziskov a strát, t.j. overenie uvedených údajov sa nachádza v uvedených dokladoch spoločnosti:

1 veličina – Výrobné vstupy – pri ktorých sa podnikové vstupy vymedzujú čiastkovo, ukazovatele majú rozličnú podobu: napr. možno zohľadniť len niektorý výrobný faktor (činiteľ) – prácu (zamestnancov), kapitál (HIM, pracovné predmety, energiu). Do úvahy pripadá buď spotreba, alebo viazanosť výrobných faktorov vo výrobe.

2 veličina – Výrobné výstupy - najčastejšie je to objem výroby – výnosy, tržby, pridaná hodnota. Objem výroby – materiálový výstup (vyjadrený v hodnotovom vyjadrení). Finančný výstup sa považuje hospodársky výsledok – strata, zisk.

Tabuľka 1.4.1:Prehľad výrobných činiteľov

Výrobný činiteľ (faktor)	Spotreba	Viazanosť
Zamestnanci	Mzdové náklady	Priemerný stav zamestnancov
DHM	Odpisy	Priemerný stav DHM
Pracovné predmety	Materiálové náklady	Priemerný stav zásob

Zdroj : Vlastné spracovanie

Príklad analytických ukazovateľov:

- Ukazovatele produktivity (účinnosti)
- Ukazovatele náročnosti
- Ukazovatele rentability

3. Pridaná hodnota

Pridaná hodnota, niekedy označovaná ako PH, možno rozumieť ako peňažné oceniteľné úsilie, ktoré podnikateľ v rámci svojich vlastných podnikových možností k externe nakúpeným vstupom od dodávateľov. Pridaná hodnota teda znázorňuje vzťah medzi tržbami za výkony a nákladmi na zabezpečenie jednotlivých vstupov od externých dodávateľov. Veľmi často sa pridaná hodnota zohľadňuje v rámci hodnotenia finančnej výkonnosti podniku, respektíve ukazovatele, ktoré túto hodnotu obsahujú a sú súčasťou podnikovej finančnej analýzy a vyjadruje:

- kvantitatívny a kvalitatívny ukazovateľ výkonnosti firmy,
- objem pridanej hodnoty sa vypočíta ako súčet výroby zníženej o výrobnú spotrebu a obchodnú maržu,
- obsahuje hospodársky výsledok, osobné náklady, odpisy a ostatnú pridanú hodnotu,
- pridaná hodnota predstavuje rozdiel medzi tržbami a nákladmi na medziprodukty,
- pozostáva zo mzdy, úroku, renty, odpisu, hospodárskeho výsledku.

4. Počet zamestnancov

- Zamestnanosť – riešenie nezamestnanosti – vytváranie pracovných miest,
- sociálny rozvoj,
- riešenie sociálnych programov a riešenie zamestnanosti zvlášť mladých ľudí,
- finančné prostriedky z Európske únie – povinnosť vytvárania nových pracovných miest – meranie prostredníctvom monitorovacích správ.

ZÁVER

Podnikateľská činnosť a jej rozvoj sa vyznačuje potrebou informácií o konkurencieschopnosti ako inovačného potenciálu podniku. Každý v tejto činnosti zápasí s problémom, ako sa zorientovať v množstve informácií, ktoré dostáva, no najmä ako si vybrať tie, ktoré sú dôležité pre rozhodovací proces. Ide o racionálne vysporiadanie sa so záplavou informácií z pohľadu manažéra, ktorý rozhoduje o konkurenčnej výhode vzhľadom k tomu, že riadiť bez informácií nie je možné. K riadeniu sú nevyhnutne kvalitné informácie, dať ich do príslušných súvislostí, analyzovať a vyvodiť závery, čo treba, aby sa dosiahol vymedzený zámer.

Zistené poznatky ekonomických aspektov inovačného potenciálu ako konkurencieschopnosti sú uplatniteľné nielen v odvetví potravinárskeho priemyslu, v ktorom pôsobili analyzované podniky, ale i v iných odvetviach národného hospodárstva, ktoré nám takto poskytujú poznatky o úrovni podnikových procesov.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- [1] ADLER, P.S. - KWON, S.W.: *Social Capital: Pwspects for a New Concept*. Academy of Management Review, 2002. ISSN 0363-7425
- [2] ATKINSON, R. D. - COURT RANOLPH, H.: *Understanding America's Economic Transformation*, The New Economy Index, 1998. ISBN 142 895 8398
- [3] TIDD, J. - BESSANT, J. - PAVITT, K.: *Řízení inovací* Brno: Business Books, 2007, ISBN 978-80-251-1466-7.
- [4] VLACHYNSKÝ, K. a kol.(2003) *Podnikové financie*, Súvaha, s. r. o. Bratislava 2003. ISBN 80-88727-48-0
- [5] <http://www.apa.sk/index.php?navID=27>
- [6] <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/10abc892-251c-4d41-aa2b-7fe1ad83818c>
- [7] <https://www.mpsr.sk/zelena-sprava-2018/122---13741/>

ADRESY AUTOROV

Doc. Dr. Ing. Milan MAJERNÍK,

Slovenská Technická Univerzita v Bratislava , Ústav manažmentu STU, Vazovová 5, Bratislava, Slovenská republika

milan.majernik@stuba.sk

Ing. Štefan MAJERNÍK, PhD.

Slovenská Technická Univerzita v Bratislava, Ústav manažmentu STU (externý spolupracovník), Vazovová 5, Bratislava, Slovenská republika

Stefanmajernik@yahoo.com

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.